

Maria-Cristina PLOSCĂ

ELENA DENSUȘIANU-PUȘCARIU, PRIMA FEMEIE MEDIC OFTALMOLOG

Alături de personalitățile marcante române de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea se înscrie și profesorul doctor Elena Densușianu-Pușcariu, prima femeie profesor universitar al unei facultăți de medicină din România.

Cu înaintași de primă mărime provenind din intelectualitatea transilvăneană a Țării Hațegului, bunicul fiind Vizantie Pop, aceasta a avut un destin de excepție. Vizantie Pop, căsătorit cu o fiică de preot, a avut șapte copii. Dintre aceștia, doi au urmat cariera ecleziastică, însă Aron și Nicolaie au realizat schimbări făcând studii de drept, dar îndreptându-se mai mult spre filologie și istorie. Aron s-a căsătorit cu scriitoarea Elena Circa, având împreună trei copii: Ovid, profesor la catedra de filologie modernă la București, Eliza, căsătorită cu Vespasian Erbiceanu – consilier la Înalta Curte de Casație și Justiție, membru corespondent al Academiei Române și Elena, medic și cadru universitar, căsătorită cu Emil Pușcariu, profesor la Facultatea de Medicină din Iași, înrudit cu filologul Sextil Pușcariu. Acesta a trăit între 1859-1928 fiind un reputat histolog și bacteriolog, cu contribuții importante în cercetarea tratamentului turbării, colaborând cu Victor Babeș la metoda specială de vaccinare antirabică (Metoda Babeș-Pușcariu). Dintre lucrările sale de specialitate remarcăm „*Dare de seamă despre vaccinațiunea contra turbării*” (1927)¹.

Elena Densușianu s-a născut în Făgăraș, la 3 martie 1875. A urmat cursurile secundare ale Liceului „Principatele Unite” din Iași și pe cele universitare în cadrul Facultății de Medicină din același oraș, acolo susținându-și teza de doctorat în 1899, devenind prima femeie doctor în medicină din România².

A urmat un stagiu la Paris, unde a lucrat alături de personalități ale medicinei mondiale, precum profesorul Andre Victor Cornil, Emil Roux, Ilia Ilici Mecinikov. Întoarsă în țară a început cariera didactică fiind preparator la laboratorul de anatomie patologică al Facultății de Medicină București, medic secundar al Eforiei, medic secundar al Spitalului Sfântul Spiridon din Iași, medic secundar al Serviciului de boli de ochi, docent în oftalmologie al Facultăților de Medicină din Iași și București, asistent al Clinicii Oftalmologice din București, apoi șef de clinică, iar în 1920 devine șef al Clinicii de Oftalmologie din Iași³.

Baza materială cu care a pornit Elena Densușianu-Pușcariu era foarte slabă: o cutie cu lentile pentru ochelari, însă aceasta a crescut numărul de paturi, saloane, laboratoare, săli de operație, a creat o cameră de mulaje, cameră obscură, aici practicându-se peste 2500 de intervenții.

Activitatea științifică a continuat prin publicarea de lucrări în colaborare cu Pinoy, Victor Babeș, Gh. Marinescu, G. Socor și tratate în Anglia, Argentina ca autor sau coautor. A editat două cursuri în 1927 – acestea cuprinzând expozeuri, incursiuni în istoria medicinei, hărți, fotografii, desene color realizate de autoare după cazurile din clinică⁴.

A anticipat concluzii cu caracter practic, rămase fundamentale în clinică, a avut contribuții la epidemiologia, formele clinice și terapia curativ-profilactică a bolilor oculare, investigarea implicațiilor oftalmologice ale patologiei generale, a descris trei noi metode în chirurgie oftalmologică, a dezbătut problema traumatismelor oculare cauzate de război, a prezentat numeroase procedee de chirurgie plastică dar a și experimentat keratita, folosind bacilul Calmette-Guerin,

¹ <http://www.evenimentul.ro/articol/medicul-emil-puscariu.html>

² <http://www.rostonline.org/rost/aug-sep2006/densușianus.html>

³ *Ibidem.*

⁴ *Ibidem.*

abordând tratamentul cataractei la diabetici, publicând în 1931 rezultatele a 68 de intervenții cu metoda „*Stănculeanu (extragerea intracapsulară a cristalinului)*”⁵.

Prima descriere exactă a trahomului (conjunctivita granuloasă) pe plan mondial îi aparține prin lucrarea „*Le trahome. Au point de vue clinique et avec des considerations sur son etat en Roumanie*”, publicată în 1914. Pentru prevenirea acestei boli a încercat să organizeze conferințe, editarea de broșuri, deplasarea în școli, prevederea la nivel guvernamental a bugetului pentru profilaxia bolii, interzicerea și limitarea accesului pe teritoriul României a persoanelor cu trahom.

A fost preocupată în găsirea unor soluții privind stabilirea metodelor de tratare a neurosifilisului. A introdus examenul serologic pentru sifilis pentru toți bolnavii internați. Prin necesitatea profilaxiei sifilisului se lupta și împotriva cecității, aceasta susținând-o prin numeroase conferințe în țară. Astfel a descris un semn particular în neurosifilis: „*semnul Elena Pușcariu*” – înfundarea regiunii zigomatice la 10-14% din bolnavi și cefaleea sifilitică, prezentă la majoritatea pacienților.

Prevenirea bolilor oculare a fost o activitate importantă pentru Elena Pușcariu-Densușianu, publicând în 1913 la București „*Instrucțiuni populare pentru prevenirea orbirei*”, care s-a distribuit în școli, gări și primării din toată țara. Aici descria metodele de prevenire a oftalmiei purulente și a conjunctivitei granuloase, precum cele de prim ajutor în cazul traumatismelor oculare. Ca propuneri pentru prevenirea bolilor oculare, provenite din bolile sociale – sifilisul, gonoreea și tuberculoza, oferea alternativa apariției campaniilor de informare cu privire la mijloacele de evitare a bolilor oculare. Printre măsurile speciale: stabilirea frecvenței bolilor oculare față de celelalte prin introducerea unor fișe individuale de sănătate, înființarea unui serviciu de oftalmologie la două județe, crearea unor echipe mobile de specialiști pentru efectuarea de examene oftalmologice, mici intervenții, completarea fișei individuale de sănătate, instruirea și dotarea medicilor de circumscripție pentru acordarea primului ajutor în diverse afecțiuni oculare⁶.

A avut și o altă latură, pe filiația familiei, fiind scriitor și traducător (*Basme din Transilvania*, Friedrich Müller, București, Minerva Institutul de arte Grafice și Editură, 1914), istoric al științei (a susținut conferințe, precum cea din 1937, *Pensée et philosophie scientifique*), artist plastic-pictor, dar și desenator.

Deși era pensionată a continuat activitatea clinică și publicistică, regăsind-o în numărul 10-11-12 din decembrie 1946, la rubrica „*Colaboratori de onoare*” ai revistei „*Pagini medicale-revistă lunară de medicină și chirurgie generală*”.

Contribuțiile ei în medicina românească au fost definitorii, abordând oftalmologia din perspectivă științifică, practică, prin metodele noi propuse dar și din cea socială.

Elena Densușianu-Pușcariu, the first women ophthalmology doctor

Abstract

The first woman being a Ph.D. in medicine, Elena Densușianu-Pușcariu, was born in 1875 at Făgăraș. She had important precursors in her family, they were coming from Transylvanian intellectuals, her grandfather being Vizantie Pop, who had seven children. Her father was Aron Densușianu, well-known philologist and her mother was the writer Elena Circa. Elena Densușianu was married to Emil Pușcariu, profesor at Faculty of Medicine in Iași.

She has been started and continuing her studies in Iași, including the Faculty of Medicine and her Phd too. She was taking training courses at Paris, then she has continued the scientific activity, publishing courses, working on new methods of prevention and treatment of eyes disease.

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem.*